

بررسی رابطه و مقایسه جهت‌گیری مذهبی با رضایت و سازگاری زناشویی در زوجین شهر قم

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۰۴/۰۷ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۵/۱۰

اکرم صدیقی^۱، سیامک محبی^۲، مرضیه شاه‌سیاه^۳

چکیده

اعتقادات و باورهای مذهبی از عوامل مهم رضایت و سازگاری زناشویی است. مذهب از مؤثرترین تکیه‌گاه‌های روانی است که به زندگی معنایی بخشد و با فراهم ساختن تکیه‌گاه تبیینی، فرد را از تعلیق و بی‌معنایی نجات دهد. هدف این پژوهش بررسی رابطه و مقایسه جهت‌گیری مذهبی با رضایت و سازگاری زناشویی در زوجین شهر قم است. این مطالعه به صورت مقطعی از نوع توصیفی-تحلیلی انجام شده است. جامعه آماری آن زوجین مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره شهر قم بودند. تعداد افراد نمونه ۱۵۰ نفر از زوجین مذکور بودند که به صورت در دسترس انتخاب شدند. اطلاعات مورد نیاز با «مقیاس پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی آذربایجانی» و «رضایت زناشویی والتز» جمع‌آوری شد. داده‌های به دست آمده با کمک نرم افزار SPSS از روش‌های آماری همبستگی و رگرسیون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج نشان داد که همبستگی مثبتی بین جهت‌گیری مذهبی و رضایت زناشویی ($p=0/001$) وجود دارد؛ یعنی جهت‌گیری مذهبی می‌تواند رضایت زناشویی را $p=0/006$ با ضریب رگرسیون $0/771$ پیش‌بینی کند. همچنین همبستگی مثبتی بین جهت‌گیری مذهبی و سازگاری زناشویی ($p>0/001$) وجود دارد؛ یعنی جهت‌گیری مذهبی می‌تواند سازگاری زناشویی را پیش‌بینی کند و جهت‌گیری مذهبی با ابعاد رضایت زناشویی ($p>0/001$)، همبستگی دوفنری ($p>0/001$)، توافق دوفنری ($p>0/001$) و ابراز محبت ($p>0/001$) رابطه مستقیم و معنادار دارد. با توجه به اهمیت باورها و جهت‌گیری‌های مذهبی در خانواده که باعث افزایش تعهد و در نهایت رضایت زناشویی می‌شود، پیشنهاد گردید این دو موضوع در برنامه‌های پیشگیری و درمان مشکلات زوجین مورد توجه قرار گیرد.

کلید واژه: جهت‌گیری مذهبی، رضایت زناشویی، سازگاری زناشویی، زوجین، شهر قم.

۱. کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
Email: F.sedighi68@gmail.com

۲. استادیار آموزش بهداشت، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.
Email: Mohebisiamak@yahoo.com

۳. کارشناس ارشد مشاوره خانواده، مرکز تحقیقات روانپزشکی و روانشناسی سلامت، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران. (نویسنده مسئول)
Email: marzieh shahsiah@yahoo.com

ازدواج، نهادی اجتماعی است که پایه و اساس ارتباط انسانی را تشکیل می‌دهد و در آن، زن و مرد با نیروی نهفته ناشی از غرایز و آیین و عشق به هم جذب و آزادانه و کامل تسلیم یکدیگر می‌شوند تا واحد پویایی با نام «خانواده» ایجاد کنند (الویس، و فری، ۲۰۰۹). خانواده، محیطی مقدس، باصفا و - به تعبیر زیبای قرآن - محل سکون و آرامش واقعی است. در آیه ۲۱ سوره روم آمده است: «از آیات الهی این است که از جنس خودتان همسرانی برایتان آفرید تا در کنار او آرامش یابید و با هم انس بگیرید و میان شما مودت و مهربانی برقرار ساخت» (احمدی، ۲۰۰۳).

یکی از زمینه‌های سازگاری در زندگی انسان، ازدواج است؛ تا آنجا که ازدواج موفق و رضامند، مستلزم سطحی از پایداری و سازگاری زوجین است (تیگری، و همکاران، ۲۰۰۶). سازگاری زناشویی عبارت است از هماهنگی و همدلی در وصول به اهداف مشترک زندگی بین زن و شوهر که به احساس رضایت از زندگی با یکدیگر منجر می‌شود. سازگاری بین زن و شوهر به آنها اجازه می‌دهد تا از تعارض‌ها پرهیز کنند و یا با شیوه‌ای مناسب آنها را حل کنند، به طوری که هر دو از ازدواج و رابطه با یکدیگر احساس رضایت داشته باشند (چن، و همکاران، ۲۰۰۷). همچنین سازگاری زناشویی یکی از مهم‌ترین عوامل در تعیین ثبات و دوام رابطه زناشویی است (گال، ۲۰۰۵).

بر اساس بررسی‌های انجام شده، سازگاری زناشویی دارای چهار مؤلفه اصلی است؛ رضایت دوتایی، توافق دوتایی، همبستگی دوتایی و بیان محبت‌آمیز. توافق دونفری، میزان موافقتی است که زوجها در مورد موضوعات مهمی چون اداره کردن امور مالی خانواده و گرفتن تصمیم‌های مهم دارند. همبستگی دونفری، به این موضوع اشاره دارد که زوج، چند وقت یک بار درگیر فعالیت‌های مشترک با هم می‌شوند و ابراز محبت مربوط به این است که چند وقت یک بار به یکدیگر ابراز عشق و علاقه می‌کنند. رضایت دونفری نیز میزان شادمانی در روابط و همچنین فراوانی تعارض‌های تجربه شده در رابطه را پوشش می‌دهد (هایتون، و ملز، ۲۰۰۴).

مفهوم رضایت زناشویی از مفاهیم کاربردی برای نشان دادن میزان شادی و پایداری رابطه زناشویی است. رضایت زناشویی مهم‌ترین و اساسی‌ترین عامل برای پایداری و دوام زندگی مشترک است و راه‌های مختلفی برای تعریف آن وجود دارد. وینچ رضایت زناشویی را

هماهنگی بین وضعیت موجود با وضعیت مورد انتظار در بین زوجین تعریف می‌کند. براین اساس، رضایت زناشویی زمانی وجود دارد که وضعیت موجود در روابط زناشویی با وضعیت مورد انتظار هماهنگ باشد (وینچ، ۱۹۷۴). برخی از صاحب نظران در تعریف رضایت زناشویی، آن را تابع مراحل چرخه زندگی می‌دانند. شاید بتوان گفت بهترین تعریف را **هاکینز** ارائه کرده است. او رضایت زناشویی را احساس خشنودی، رضایت و لذت در زن و شوهر در زمانی می‌داند که همه جنبه‌های ازدواج خود را در نظر می‌گیرند. رضایت، متغیری نگرشی است. بنابراین، ویژگی فردی زن و شوهر محسوب می‌شود. با این تعریف، رضایت زناشویی نگرش مثبت و لذت بخشی است که زن و شوهر از جنبه‌های مختلف روابط زناشویی خود دارند (الیس، ۱۹۹۶).

روف برای رضایت زناشویی چند جنبه را در نظر می‌گیرد، ولی به طور کلی آن را احساسات مثبت، دوست داشتن، رضایت جنسی، توافق در امور اقتصادی، خانه‌داری و تربیت کودکان می‌داند (فراست، ۲۰۰۲).

باورهای مذهبی یکی از عوامل مهم در رضایت و سازگاری زناشویی است. مذهب، سازمان انسجام یافته‌ای از باورها شامل ارزش‌های اخلاقی، رسوم، مشارکت در جامعه دینی برای اعتقاد راسخ‌تر به خدا یا قدرتی برتر است (کیانی، .. و همکاران، ۲۰۰۰). مذهب از مؤثرترین تکیه‌گاه‌های روانی به شمار می‌رود که می‌تواند معنای زندگی را در لحظه لحظه عمر فراهم کند و در شرایط خاص با فراهم‌سازی تکیه‌گاه تبیینی، فرد را از تعلیق و بی‌معنایی نجات دهد (بهرامی، ۱۹۸۹). باورهای مذهبی، شیوه مؤثری برای مقابله با مصیبت‌ها و تجربه‌های دردناک و نشانه‌های بیماری است. همچنین در زمان مشکلات و ناراحتی‌ها بر نحوه روابط انسانی اثر می‌گذارد (کیانی، .. و همکاران، ۲۰۰۰).

آذربایجانی جهت‌گیری مذهبی را این‌گونه تعریف می‌کند:

روی آورد کلی شخص که از مذهب اتخاذ کرده است؛ یعنی در ارتباط با موجودی متعالی (قدسی) مجموعه‌ای از اعتقادات، اعمال و تشریفات خاص را در زندگی دارد. جهت‌گیری مذهبی را می‌توان تقریباً معادل دین‌داری یا دین‌ورزی گرفت. (آذربایجانی، ۲۰۰۸)

تمرکز و توجه تحقیق حاضر، بررسی وجود یا عدم وجود ارتباط بین همسانی، نزدیکی

و کفویت دینی زوجین با رضایت و سازگاری زناشویی آنها است. یکی از مهم‌ترین شرایط و ملاک‌های انتخاب همسر در اسلام «کفو بودن» زوجین است. (رک: بقره: ۲۲۱). تأکید اسلام بر این ملاک تا آنجا است که در صورت وجود سایر ملاک‌های مطلوب و مهم و عدم وجود همسانی دینی، فرد از شرایط لازم برای ازدواج برخوردار نبوده، دستور به چشم‌پوشی از ازدواج با او داده شده است. خدای متعال در آیه ۲۶ سوره نور، برترین پیوند ازدواج را وصلت پاکان و متقین با یکدیگر می‌داند. کم‌توجهی یا بی‌توجهی به این نکته مهم در روابط زناشویی، به معنای بنا کردن ستون‌های کانون زندگی بر زمینی سست و ناپایدار است (حیسی، ۲۰۱۰).

از دیدگاه اسلام، افزون بر همسانی دینی همسران، همسانی آنان در مراتب دینداری نیز مورد توجه قرار گرفته است. در روایتی از رسول خدا ﷺ تأکید شده است که اگر حضرت علی (ع) نبود، همتایی در میان انسان‌ها برای حضرت زهرا (س) یافت نمی‌شد (کلینی، ۱۳۸۲).

روشن است که در آن زمان، افراد بسیاری بودند که فقط به دلیل مسلمان بودن، با حضرت زهرا (س) همسانی داشتند، ولی از نظر باور، ایمان و اخلاق، کسی غیر از امیر مؤمنان (ع) واجد همسری دختر رسول خدا نبود (حسین‌خانی، ۱۳۸۶). ازدواج با افراد ناهمسان در مذهب را می‌توان نشانه ضعف دیدبان‌های اجتماعی دانست. این میل در میان همه افراد جامعه یکسان نیست. جوان‌ترها و کسانی که در موقعیت اقتصادی - اجتماعی پایین‌تری قرار دارند، بیشتر مستعد این‌گونه ازدواج‌ها می‌باشند. میزان طلاق در ازدواج‌های ناهمسان بیشتر از ازدواج‌های همسان است. پایین‌بودن به مسایل مذهبی ممکن است در رفتار همسران، بی‌تعهدی ایجاد کند و این‌گونه، باعث کاهش رضایت زناشویی شود (نظری، ۱۳۸۳).

تا کنون پژوهش‌های زیادی، وجود ارتباط مثبت بین دو نهاد مذهب و خانواده را تأیید کرده‌اند. مذهب می‌تواند روابط زناشویی را تقویت کند و استحکام بخشد (کال، .. و هیتون، ۱۹۹۷). در تحقیق دماریس دین‌داری، مهم‌ترین عامل در سازگاری زناشویی گزارش شده است (دماریس، .. و ماهونسی، ۲۰۱۰). احمدی در پژوهشی به این نتیجه رسید که هم‌بستگی مثبت و معنی‌داری بین تقیدات مذهبی و سازگاری زناشویی همسران وجود دارد؛ به این معنی که با افزایش تقیدات دینی در بین آنان، میزان سازگاری زناشویی نیز افزایش می‌یابد (احمدی، ۱۹۹۶). نتایج پژوهش طیبه یگانه نیز نشان می‌دهد که تأثیر مثبت دین در روابط زناشویی غیر قابل انکار

خدایاری فرد در پژوهش خود، وجود این رابطه مثبت و معنی دار را به این صورت اثبات نمود که با افزایش تقیدات دینی در بین همسران، میزان رضایت زناشویی نیز افزایش می یابد (خدایاری فرد، ۲۰۰۷). اورتینکال^۱ و ونستیوکن^۲ در مقایسه بین زوج هایی که فقط یک بار ازدواج کرده اند، با زوج هایی که چندین بار ازدواج کرده اند، دریافتند که مذهبی بودن، هم بستگی مثبتی با رضایت زناشویی دارد (اورتینکال، ۲۰۰۶ و ونستیوکن، ۲۰۰۶).

از آنجا که نزدیکی جهت گیری مذهبی می تواند در بهبود روابط و سازگاری و رضایت زناشویی مؤثر باشد، این پژوهش بر آن است رابطه جهت گیری مذهبی با سازگاری و رضایت زناشویی همسران شهر قم را بررسی نماید.

۲. روش پژوهش

روش این پژوهش توصیفی - مقطعی و هم بستگی است. جامعه آماری شامل تمامی زوجین مراجعه کننده به مراکز مشاوره و کلینیک های روان شناسی شهر قم در سال ۹۲-۱۳۹۱ بودند. نمونه شامل ۱۵۰ نفر (۷۵ زوج) به صورت در دسترس بود و از بین داوطلبان حاضر به شرکت در این تحقیق انتخاب شدند.

در این تحقیق از دو پرسش نامه استفاده شد:

۲-۱. پرسش نامه سنجش دینداری آذربایجانی

این مقیاس در سال ۱۳۸۲ توسط مسعود آذربایجانی تهیه شده است. این پرسش نامه نگرش سنجی از نوع لیکرت و مشتمل بر هفتاد پرسش است که آزمودنی به هر پرسش بر روی مقیاسی چهارگزینه ای در «کاملاً مخالفم» در سوی منفی تا «کاملاً موافقم» در سوی مثبت پاسخ می دهد. منبع این پرسش ها متن آیات و روایات است و در مقوله های انسان و خدا، انسان و آخرت، اولیای دین، انسان و دین، مدل و قوای زیستی، روابط اجتماعی، امور اقتصادی، خانواده، انسان و طبیعت و اخلاق فردی گسترش یافته است. نمره گذاری پرسش نامه بر اساس پاسخ های آزمودنی ها به مواد مختلف آن و در مقیاس چهارتایی لیکرتی

1. Orathinkal
2. Vansteewegen

انجام می‌شود. با جمع نمرات، نمره کلی آزمودنی در مورد جهت‌گیری مذهبی اسلامی و در دو مقوله کلی «عقاید» و «مناسک- اخلاقیات» به دست می‌آید. نمرات بالا نشان‌دهنده گرایش‌های مذهبی قوی‌تر است. پایایی آزمون با آلفای کرونباخ برای مقیاس عقاید و مناسک در حد بالا (ضریب آلفای معادل ۰/۹۴۷) و برای مقیاس اخلاق در حد خوب (ضریب آلفای معادل ۰/۷۹۳) به دست آمد. در مجموع جهت‌گیری مذهبی بر اساس اسلام با ضریب آلفای معادل ۰/۹۳۶ را در سه حوزه عقاید، مناسک و اخلاق نشان می‌دهد.

۲-۲. مقیاس سازگاری زناشویی اسپانیر^۱

این مقیاس (DAS) ابزاری ۳۲ پرسشی برای ارزیابی کیفیت رابطه زناشویی از نظر زن و شوهر است. تحلیل عاملی نشان می‌دهد که این مقیاس چهار بعد رابطه را می‌سنجد؛ رضایت دونفری،^۲ هم‌بستگی دونفری،^۳ توافق دونفری^۴ و ابراز محبت^۵ (۱۳۸۷). اسپانیر (۱۹۷۶) اعتبار این مقیاس را در کل نمرات ۹۶٪ برآورد کرده که نشان می‌دهد این مقیاس از همسانی درونی بالایی برخوردار است. او همسانی درونی خرده‌مقیاس‌ها را نیز بین «خوب» تا «عالی» برآورد کرده که عبارتند از: رضایت دونفره ۹۴٪، هم‌بستگی دونفره ۸۱٪، توافق دونفره ۹۰٪، ابراز محبت ۷۳٪.

در ایران این مقیاس در سال ۱۳۷۴ توسط آموزگار و حسین‌نژاد ترجمه، اجرا و هنجاریابی شده است (حسین‌نژاد، ۱۹۹۵). ضریب پایایی این پرسش‌نامه را اسماعیلی (۱۹۹۵) ۹۲٪ (اسماعیلی، ۱۹۹۵) و فتحی‌آشتیانی (۲۰۰۴) ۹۴٪ گزارش کرده‌اند. مقیاس سازگاری زن و شوهر، سه نوع مقیاس متفاوت رتبه‌بندی به دست می‌دهد. نمره کل مجموع پرسش‌ها بین صفر تا ۱۵۱ است. نمرات بالاتر نشان‌دهنده رابطه بهتر است. برای افزایش اطمینان مقیاس، تعدادی از پرسش‌ها به صورت مثبت و تعدادی به صورت منفی طراحی شده است. بنابراین برای نمره‌گذاری، برخی از پرسش‌ها مستلزم معکوس کردن است. از نظر اسپانیر، افرادی که نمره آنها ۱۰۱ یا کمتر از آن باشد، مشکل دار و ناسازگارند و افراد دارای نمرات بالاتر از ۱۰۱ سازگار به

1. Dyadic Adjustment Scale (DAS)
2. Dyadic satisfaction (DS)
3. Dyadic cohesion (DCoh)
4. Dyadic consenses (DCon)
5. Affectional expression (AE)

حساب می‌آیند. میانگین نمرات زوج‌های سازگار در مطالعه اسپانیر ۱۱۴/۷ و در زوج‌های ناسازگار ۷۰/۷ بود.

۲-۳. شاخص رضایت زناشویی

شاخص رضایت زناشویی ابزاری ۲۵ سؤالی است که برای اندازه‌گیری میزان، شدت یا دامنه مشکلات زناشویی تدوین شده است. این شاخص، ویژگی رابطه را کل واحد نمی‌داند، بلکه دامنه مشکلات رابطه را از نظر زن یا مرد اندازه‌گیری می‌کند. این شاخص دارای دو نمره برش است. یکی نمره (± 5) ۳۰ که نمرات کمتر از آن نشانه نبود مشکلات مهم بالینی در رابطه است و نمرات بالاتر از آن دلالت بر وجود مشکلات بالینی غیر قابل گذشت است. دومین نمره برش، هفتاد است. تقریباً همیشه نمرات بالاتر از آن، نشانه استرس شدید مراجع است و احتمال تصور یا استفاده از خشونت برای حل مشکلات وجود دارد. شاخص رضایت زناشویی یکی از مقیاس‌های متعدد مجموعه مقیاس‌های سنجش والمیراست که تمام آنها به یک شکل، اجرا و نمره‌گذاری شده‌اند (ثنایی، ۱۳۸۷).

میانگین آلفای شاخص رضایت زناشویی ۹۶٪ است که نشان‌دهنده همسانی درونی عالی و خطای استاندارد بسیار کم است. در پژوهش ساعتی، ضریب آلفای کرانباخ برای این مقیاس ۹۴٪ به دست آمد (ساعتی، ۱۳۸۰).

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری SPSS-۱۷ استفاده شد. روش آماری مورد استفاده در این پژوهش، شامل آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و ضریب هم‌بستگی پیرسون و رگرسیون خطی بوده است.

۳. یافته‌ها

میانگین سنی افراد مورد بررسی عبارت است از ۳۲/۴ سال با انحراف معیار ۸/۲ سال، میانگین سن در خانم‌ها برابر ۳۰/۲ و در آقایان برابر ۳۴/۷ سال بوده است. در جدول زیر، تحصیلات افراد مورد بررسی به تفکیک جنسیت آمده است.

جدول ۱: فراوانی تحصیلات در زوجین مورد مطالعه

جنسیت / تحصیلات	مرد	زن	کل فراوانی	درصد فراوانی
زیردیپلم	۳	۲	۵	۳/۶
دیپلم	۵	۱۵	۲۰	۱۴/۴
کاردانی	۹	۸	۱۷	۱۲/۲
کارشناسی	۲۷	۳۰	۵۷	۴۱
کارشناسی ارشد و دکتری	۱۵	۱۲	۲۷	۱۹/۴
حوزوی	۱۰	۳	۱۳	۹/۴
کل	۶۹	۷۰	۱۳۹	۱۰۰

جدول ۲: داده‌های توصیفی نمرات مربوط به جهت‌گیری مذهبی، رضایت زناشویی و سازگاری زناشویی و ابعاد آن

نمرات شاخص‌های مورد بررسی	میانگین	انحراف معیار	مینیمم	مکسیمم
جهت‌گیری مذهبی	۲۹۵/۹۵	۳۰/۰۷	۱۵۳	۳۳۷
رضایت زناشویی	۳۵/۵۴	۱۹/۲۱	۱۴/۲۹	۹۲
سازگاری زن و شوهر	۱۱۱/۴۳	۲۶/۱۲	۲۲	۱۴۸
رضایت زناشویی (زیرمقیاس سازگاری)	۴۲/۲۰	۸/۴۸	۱۲	۵۳
هم‌بستگی دونفری (زیرمقیاس سازگاری)	۱۶/۰۶	۴/۵۶	۴	۲۴
توافق دونفری (زیرمقیاس سازگاری)	۴۲/۴۴	۱۲/۴۵	۱	۶۰
ابراز محبت (زیرمقیاس سازگاری)	۱۰/۶۵	۲/۸۴	۲	۱۴

جدول ۳: هم‌بستگی بین تفاوت جهت‌گیری مذهبی زوجین با شاخص رضایت زناشویی

p-value	ضریب هم‌بستگی اسپیرمن	
۰/۰۰۰۱	۰/۵۴۰	رضایت زناشویی مردان
۰/۰۰۰۱	۰/۵۰۰	رضایت زناشویی زنان

با توجه به جدول بالا دیده می‌شود که رابطه بین تفاوت جهت‌گیری مذهبی و شاخص رضایت زناشویی (IMS) در مردان و زنان در سطح $0/05$ معنادار می‌باشد، چون مقادیر p-value کمتر از $0/05$ می‌باشد. با توجه به علامت مثبت ضرایب هم‌بستگی اسپیرمن، این نتیجه به دست می‌آید که این رابطه، مستقیم می‌باشد؛ یعنی هرچه تفاوت جهت‌گیری

مذهبی همسران بیشتر باشد، مشکلات زناشویی در آنها بیشتر است و همچنین، هرچه تفاوت جهت‌گیری مذهبی در همسران، کمتر باشد مشکلات زناشویی در آنها نیز کمتر است.

جدول ۴: هم‌بستگی بین تفاوت جهت‌گیری مذهبی همسران با سازگاری زن و شوهر

p-value	ضریب هم‌بستگی اسپیرمن	
۰/۰۰۰۱	-۰/۴۹۷	سازگاری مردان
۰/۰۰۰۱	-۰/۴۴۸	سازگاری زنان

جدول بالا نشان می‌دهد که رابطه تفاوت جهت‌گیری مذهبی و شاخص سازگاری (DAS) در مردان و زنان در سطح ۰/۰۵ معنادار می‌باشد؛ چون مقادیر p-value کمتر از ۰/۰۵ است. علامت منفی ضرایب هم‌بستگی اسپیرمن نشان می‌دهد که این رابطه، معکوس است؛ یعنی هرچه تفاوت جهت‌گیری مذهبی همسران بیشتر باشد، سازگاری در آنها کمتر است و هرچه تفاوت جهت‌گیری مذهبی کمتر باشد، سازگاری بیشتر است.

جدول ۵: هم‌بستگی بین تفاوت جهت‌گیری مذهبی همسران با زیرمقیاس رضایت زناشویی

p-value	ضریب هم‌بستگی اسپیرمن	
۰/۰۰۰۱	-۰/۴۹۵	رضایت زناشویی مردان
۰/۰۰۱	-۰/۴۱۹	رضایت زناشویی زنان

از جدول بالا این نتیجه حاصل می‌شود که رابطه تفاوت جهت‌گیری مذهبی و زیرمقیاس رضایت زناشویی در مردان و زنان در سطح ۰/۰۵ معنادار می‌باشد؛ زیرا مقادیر p-value کمتر از ۰/۰۵ است. علامت منفی ضرایب هم‌بستگی اسپیرمن نیز چنین نتیجه می‌دهد که این رابطه، معکوس است؛ یعنی هرچه تفاوت جهت‌گیری مذهبی همسران بیشتر باشد، رضایت زناشویی در آنها کمتر است و هرچه تفاوت جهت‌گیری مذهبی در آنها کمتر باشد، رضایت زناشویی شان بیشتر است.

جدول ۶: هم‌بستگی بین تفاوت جهت‌گیری مذهبی همسران با زیرمقیاس هم‌بستگی دونفری

p-value	ضریب هم‌بستگی اسپیرمن	
۰/۰۰۰۱	-۰/۵۵۴	هم‌بستگی دونفری مردان
۰/۰۰۱	-۰/۴۰۱	هم‌بستگی دونفری زنان

با توجه به جدول بالا می‌توان گفت رابطه تفاوت جهت‌گیری مذهبی و زیرمقیاس

هم بستگی دونفری در مردان و زنان در سطح ۰/۰۵ معنادار می باشد؛ چراکه مقادیر p-value کمتر از ۰/۰۵ است. از علامت منفی ضرایب هم بستگی اسپیرمن نیز می توان چنین نتیجه گرفت که این رابطه، معکوس است؛ هرچه تفاوت جهت گیری مذهبی همسران، بیشتر باشد، هم بستگی دونفری در آنها کمتر است و هرچه تفاوت جهت گیری مذهبی در همسران کمتر باشد، هم بستگی دونفری در آنها بیشتر است.

جدول ۷: هم بستگی بین تفاوت جهت گیری مذهبی همسران با زیرمقیاس توافق دونفری

p-value	ضریب هم بستگی اسپیرمن	
۰/۰۰۱	-۰/۴۰۵	توافق دونفری در مردان
۰/۰۰۲	-۰/۳۷۴	توافق دونفری در زنان

از جدول بالا چنین به دست می آید که رابطه بین تفاوت جهت گیری مذهبی و زیرمقیاس توافق دونفری در مردان و زنان در سطح ۰/۰۵ معنادار می باشد؛ چون مقادیر p-value کمتر از ۰/۰۵ است علامت منفی ضرایب هم بستگی اسپیرمن نیز نشان دهنده معکوس بودن این رابطه است؛ یعنی هرچه تفاوت جهت گیری مذهبی همسران بیشتر باشد، توافق دونفری در آنان کمتر است و همچنین هرچه تفاوت جهت گیری مذهبی کمتر باشد، توافق دونفری در آنها بیشتر می باشد.

جدول ۸: هم بستگی بین تفاوت جهت گیری مذهبی زوجین با زیرمقیاس ابراز محبت

p-value	ضریب هم بستگی اسپیرمن	
۰/۰۰۰۱	-۰/۴۱۶	ابراز محبت مردان
۰/۰۰۸	-۰/۳۲۳	ابراز محبت زنان

در جدول بالا دیده می شود که رابطه تفاوت جهت گیری مذهبی و زیرمقیاس ابراز محبت در مردان و زنان در سطح ۰/۰۵ معنادار می باشد؛ زیرا مقادیر p-value کمتر از ۰/۰۵ است. علامت منفی ضرایب هم بستگی اسپیرمن نیز نشان می دهد که این رابطه، معکوس است و هرچه تفاوت جهت گیری مذهبی همسران بیشتر باشد، ابراز محبت در آن همسران، کمتر است و هرچه تفاوت جهت گیری مذهبی در همسران، کمتر باشد، ابراز محبت در آنها بیشتر است.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که هم‌بستگی مثبتی بین جهت‌گیری مذهبی و سازگاری و رضایت زناشویی ($r=0/45, p>0/001$) وجود دارد؛ بدین معنا که جهت‌گیری مذهبی می‌تواند سازگاری زناشویی را پیش‌بینی کند و یافته‌ها با سطح معنی‌داری ($P=0/05$) تأیید گردید. همچنین جهت‌گیری مذهبی با ابعاد رضایت زناشویی ($p>0/001$)، هم‌بستگی دونفری ($r>0/001, p=0/41$)، توافق دونفری ($r>0/001, p=0/49$) و ابراز محبت ($r>0/001, p=0/317$) رابطه مستقیم و معنادار داشته است.

یافته‌های این پژوهش، هم‌سو با سایر تحقیقات می‌باشد؛ خدایاری فرد در تحقیق خود بدین نتیجه دست یافت که بین نگرش مذهبی و رضایت‌مندی زناشویی، رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. این تحقیق در بین دانشجویان متأهل دانشگاه تهران انجام شد (خدایاری فرد، ۲۰۰۷). نلسن در پژوهش خود که در میان ۵۲ نفر از دانشجویان دانشگاه وندربیت انجام شد، به این نتیجه رسید همسرانی که تفاوت‌های مذهبی آشکاری دارند، در روابط خود ناسازگاری بیشتر و رضایت زناشویی کمتری دارند (نلسون، ۲۰۰۸).

همچنین، یافته‌های این پژوهش با نتایج تحقیقات **دماریس** (دماریس، ۲۰۱۰)، **نائانیل** و **دیوید** (نائانیل، دیوید، ۲۰۱۰)، **اورتینکال** و **ونستیوگن** (اورتینکال، ونستیوگن، ۲۰۰۶)، **هانلر و گنکوز** (هانلر، و گنکوز، ۲۰۰۵) و **ماهونی** (ماهونی، ۲۰۰۵) نیز هم‌سو می‌باشد.

یافته‌های پژوهش **احمدی** بیان می‌کند که باورهای مذهبی بیش از همه، سبب تقویت و بهبود روابط همسران می‌شود و وظایف والدینی را بهبود می‌بخشد. پس از آن، به افراد کمک می‌کند برای گذراندن اوقات فراغت خود با خانواده برنامه‌ریزی مناسبی انجام دهند. این‌گونه باورها، در مراتب بعد، به افراد کمک می‌کند تفاوت‌های سلیقه‌ای همسر خود را پذیرفته، با آن سازگار شوند. همچنین درگیری‌های بین خود و همسر را به خوبی حل کنند و در نهایت باعث می‌شود افراد، روابط جنسی دوسویه و رضایت‌بخشی داشته باشند (احمدی، ۲۰۰۳).

بیشتر پژوهشگران برای باورند که وجود عقاید مذهبی، تأثیر بسزایی در استحکام خانواده دارد. ایمان به خدا موجب می‌شود که نگرش فرد به هستی، هدف‌دار باشد. بی‌ایمانی

موجب می‌شود که فرد، انسجام و آرامش نداشته باشد و همین، موجب ضعف و سرآغاز اختلاف‌های بسیاری در زندگی خانوادگی می‌شود. پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه نشان داده که پایبندی به مذهب، عامل مهمی در پایداری ازدواج و رضایت زناشویی است. در نقطه مقابل، هرچه میزان مغایرت در باورهای مذهبی همسران بیشتر باشد، میزان اختلاف آنها بیشتر خواهد بود (احمدی، ۲۰۰۳).

ارتگا ویت و ویلیامز (به نقل از: کال، و هیتون، ۱۹۹۷) به این نتیجه رسیدند که هرچه میزان تفاوت مذهبی همسران در باورها و رفتارها بیشتر باشد، نارضایتی بیشتری از ازدواج خود دارند که این نتایج، با یافته‌های هانلر و گنکوز (هانلر، و گنکوز، ۲۰۰۵)، اورتینگال و ونستیوگن (اورتینگال، و ونستیوگن، ۲۰۰۶)، آنتونسن و فیس و تامکو همسو است.

با توجه به آنچه گفته شد، روشن می‌شود که جهت‌گیری مذهبی همسران می‌تواند سبب فزونی سازگاری زناشویی آنها شود و هرچه آنان با یکدیگر همتایی و تجانس مذهبی بیشتری داشته باشند، رضایت و سازگاری بیشتری دارند.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش، می‌توان به کم بودن حجم نمونه و نیز بی‌میلی بعضی افراد نسبت به پاسخ‌گویی با توجه به شخصی بودن اطلاعات آنها اشاره نمود. با استفاده از نتایج پژوهش حاضر به روان‌شناسان و درمان‌گران در حوزه مسایل خانواده توصیه می‌شود که از تقویت نظام باورهای مذهبی همسران و نیز نزدیک کردن این باورهای همسران به هم، برای بهبود رضایت و سازگاری زناشویی استفاده کنند.

فهرست منابع

* قرآن کریم

۱. الکلینی الرازی، محمد بن یعقوب بن اسحاق. (۱۳۸۲ ه.ق). *الاصول من الکافی*. تحقیق: بهبودی، محمد باقر، غفاری، علی اکبر. تهران: المكتبة الإسلامية.
۲. ثنایی، باقر. (۱۳۸۷). *مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج*. تهران: موسسه انتشارات بعثت.
۳. حسین خانی، هادی. (۱۳۸۶). *چشم‌اندازی بر اصول‌گزینش همسر و نقش آن در تحکیم خانواده، تقویت نظام خانواده و آسیب‌شناسی آن*. قم: مؤسسه آموزشی- پژوهشی امام خمینی.
۴. ساعتی، سهیلا. (۱۳۸۰). *بررسی رابطه میان رضایت از زندگی زناشویی و همدم‌طلبی-دوری‌گزینی*. پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره. دانشگاه آزاد اسلامی رودهن.
۵. نظری. (۱۳۸۳). *مرور و مقایسه اثرغنی‌سازی و مشاوره راه حل مدارمبتنی بر رضایت زناشویی در زوجین* کارمند. رساله دکتری. دانشگاه تربیت مدرس.
6. Ahmadi Kh. (2003). *The study of effective factors on couples' adjustment and comparing two interventional methods of life style and family solving-problem in decreasing marital adjustment.*(Persian). Unpublished Thesis. Training science and psychology faculty. Allame Tabatabaee University.
7. Ahmadi Kh.et al. (1996). *Journal of Family searching.*(Persian), 2(5), 55-67.
8. Alois, Stutzer., & Bruno.S. Frey. (2009). Does marriage make people happy, or do happy people get married?. *The journal socio- economic*, 35, 326-367.
9. Azarbaijani M. (2008). *Scale of measuring religiosity.* (Persian). Seminary and university searching institution..
10. Bahrami Ehsan H. [The study of fundamental elements of adjustment in Iranian free-men (Persian)]. Ph.D thesis, Tarbiat Modarres Univesity.1989.
11. Call, V. R. A., & Heaton, T. B. (1997). Religious influence on family stability. *Journal of the Scientific Study of Religion*. 36, 382-392.
12. Chen, Z. et al. (2007). The role of personalities in marital adjustment of Japanese couples. *Journal of social behavioral and personality*, 35(4), 561-572.
13. Demaris, A., Mahoney A., & Pargament K. I. (2010). Sanctification of marriage and general religiousness as buffers of the effects of marital inequity. *Journal of Family Issues*, 31 1255-1278.
14. Ellis A. et al. (1996). *Rational-emotive couples therapy* (Persian). Tehran: Misagh.
15. Esmaeeli B. (1995.). *Study of amount of marital adjustment and its reasons among students of Shahrekord University.*(Persian). Master of art dissertation, Tarbiyat Moallem University of Tehran.
16. Fathi Ashtiyani A. et al. (2004). The study of successful and unsuccessful marriage among university students. (Peersian). *Journal of Daneshvar*, 7(11), 9-16.
17. Ferasat Z. (2002). The study and comparing source of control and marital satisfaction among working and housekeeper women.(Persian). Master of art dissertation. Tarbiyat Moallem University of Tehran..
18. Gaal, F. (2005). *The role of differentiation of self and anxiety in predicting marital adjustment following the death of an adult, married-child biological parent*. Faculty of the graduate school of psychology, Seton Hall University, Los, Angeles, California. Unpublished doctoral dissertation..
19. Hosein nejad M. (1995). Study of rate of incompatibility among parents with mentally retarded children.(Persian). Master of art dissertation, Allameh Tabatabaee University.
20. Hoseini. (2010). *Healthy relationship in family* (Persian). Boostan: Ketab Publication.
21. Hunler, O. S., & Gencoz, T. I. (2005). The effect of religiousness on marital satisfaction:

- Testing the mediator role of marital problem solving between religiousness and marital satisfaction. *Contemporary Family Therapy*. 27, 123-136.
22. Huston, T.L., & Melz, H. (2004). The case for (promoting) marriage: The devil is in the details. *Journal of Marriage and Family*, 66(4), 943-958
23. Khodayari Fard M. et al. (2007). *Journal of Family Searching*, 3(10), 612-620.
24. Kiaee Ah. et al. (2000). Dimensions of religious orientation and communications' frontiers of family: a fundamental correlation. *Journal of psychology and religion*, 3(3), 93-106.
25. Mahoney, A. (2005). Religion and conflict in marital and parent child relationship. *Journal of Social Issues*, 61, 689-706.
26. Nathaniel, M., & David, C. (2010). Family relation. *Journal of Family Therapy*, 78-65, 34.
27. Nelson, N. (2008). *Religion, coping and marital satisfaction*. Unpub.
28. Orathinkal, J., & Vansteewegen, A. (2006). Religiosity and marital satisfaction. *Contemporary Family Therapy*. 28, 497-504.
29. Tigari A., Asgharnejad A., Bayan nejad SA., & Abdin A. (2006). Contrasting emotional intelligence and marital satisfaction and their contribution to maladjustment couples and adjustable ones in Sari city. (Persian). *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*, 16(55), 78-86.
30. Winch R. (1974). Selected studies in marriage and the family. *New York: Holt Rinehart and Winston*, 411-417.
31. Yeganeh T. et al. (2013). *Role of religious orientation in predicting marital adjustment and psychology well-being*. (Persian). Islamic Azad University, Tonekabon, Sociology Mind. of Marital and Family Therapy, 15, 65-79.